

Ad multos annos!

Életemnek csaknem háromnegyedét jelenti a Vigilia ötven éve. Ez a megemlékezés tehát rövid szellemi életrajzomnak is mondható. Egy híján húsz voltam, amikor az első szám kezembe került, vagyis mai nyelven „tizenéves” fejjel böngésztem a nekem új világot jelentő folyóiratot. Túl voltam az érettségim, bezárult mögöttem a győri Czuczor Gergely bencés gimnázium évszázados kapuja, hogy vastag és súlyos teológiai könyvekben merüljek el szülővárosom hittudományi főiskoláján, ahol többek között olyan jónévű professzorok tanítottak, mint Mentes Mihály, a költő és Somogyi Antal, az egyházművészet kiváló szakértője.

Első verseim is már mögöttem voltak, az a kettő-három, amit még alsós gimnazista koromban írtam és nagy merészen elküldtem a Zászlónknak, ahol a Fekadó Rügýek című rovatban jóindulatúan megdicsérték, de nem közölték őket s ezzel örökre elvették kedvemet a versírástól. Örökre? Ez később még kiderül. Az olvasás azonban továbbra is szenvedélyem maradt. A hálóterem függönyei mögé rejtőzve szívtam magamba Prohászka Diadalmas Világnézetét és az Elmélkedéseket. A szemináriumnak járt néhány folyóirat: a Magyar Kultúra, Pannonhalmi Szemle, Katolikus Szemle, Budapesti Szemle, Élet stb. A fődiktortól indultak el a lapok s úgy adtuk egymásnak tovább őket. Jó néhány hét, sőt hónap is beletelt, míg eljutottak az alsóbb rétegekbe, különösen, ha egy-egy társunk hetekig ült rajtuk.

Elkesedtünk a fiatal katolikus írók friss, szociális szellemű, európai látókörű lapjaiért (Korunk Szava, Új Kor). Spirituálisunk (lelkivezetónk), a fiatalon elhunyt Gyirmóti Gyula nagy irodalombarát volt, s tájékoztatott bennünket a legújabb irodalmi áramlatokról. Javaslatára az előljárárság megrendelte az induló Vigiliát. Alig tudtam kivárni, míg legalább 50 kézen át eljutott hozzám. Aztán persze én is jócskán ültem rajta. Olvastam a szerkesztők és munkatársak nevét, kiknek egy része már máshonnét is ismerős volt: Aradi Zsolt, Balla Borisz, Horváth Béla, Just Béla, Posszonyi László, Rónay György, s az „öregek”: Harsányi Lajos, Sík Sándor, Mécs László. És nemcsak hazai írók, de ugyanoly mértékben külföldiek is. Ekkor ismerkedtem meg Claudel, Mauriac, Bernanos, Chesterton nevével és írásaival.

Mint „alkotó” egyéniség még a lehetőségek légkörében lebegtem. Minthogy apám festő volt – igaz, hogy csak szoba- és címfestő, valamint mázólo, de megvolt benne a vonalak és színek iránti érzék –, így nem csoda, hogy a gimnázium alsó osztályaiban a festészetre adtam fejem. Később a zene ejtett hatalmába, másodhegedűt játszottam a gimnázium zenekarában, minden szabad időmet a rádió mellett töltöttem. Képes voltam tizenöt éves fejjel négyórás Wagner-operákat végighallgatni. Ekkor beléptem a győri kisszemináriumba, s a közösségi élet nem kedvezett a „szabad művészetek” kifejlődésének. Se festő, se zenész nem lett belőlem.

Maradt tehát az irodalom. A Zászlónknál történt sikertelen kísérletem után nyolc évig nem írtam verset. Csak huszonnégy éves koromban vettem kezembe újra a tollat, akkor is egy véletlen folytán. Negyedéves teológus voltam, amikor egy idősebb társam megmutatta a verseit. Amíg a verseket olvastam, az a gondolatom támadt, hogy ilyen verseket talán én is tudnék írni. Társam elmondta azt

is, hogy már több verse megjelent – persze csak álneven – különböző lapokban. Írásaink közléséhez ugyanis az előjáróság engedélye kellett.

Akkoriban kezembe került Mécs László egy kötete s nagy hatással volt rám. Első két-három versem határozottan Mécs-hatást mutatott. Nem sokáig tartott ez a bűvölet. Kosztolányi „Modern költők” fordításai más irányba terelték költői ízlésemet. Föltárult előttem a világirodalom. Hasonló változást idéztek elő bennem Babits „Pávatóllak” című átköltései is. Megpróbálkoztam különböző formákkal, főképp a szonettel, de írtam szabadverseket is.

Egyelőre az asztalfióknak dolgoztam. Kivártam pappá szentelésemet (1939), amikor már szabadon elküldhettem verseimet az újságoknak és folyóiratoknak. Kiszemeltem magamnak a Vasárnapot, amelyet a minoriták szerkesztettek Aradon. Közben megjött kinevezésem egy Komárom megyei községbe, pár kilométerre Tatatóvárostól. Már el is feledkeztem a versekről, amikor szüleim utánam küldték a lapot, s megdöbbenve fedeztem föl benne verseimet, akkor még eredeti – Makkó Lajos – családi nevemen.

Első fizetésemből – havi ötven pengő – megrendeltem a Vigiliát és a Nyugatot, valamint vettem, persze részletre, egy írógépet is, úgyhogy teljes ütemben nekiállhattam kettős – papi és költői – hivatásom teljesítésének. Ekkor, aktatáskámban a Vasárnapban már megjelent s a még kéziratban levő versekkel beállítottam a győri Káptalandombon lakó nagy költőhöz, Harsányi Lajoshoz, aki a rábapatonai gesztenyefák alól bevonult már kanonoknak a székeskáptalan előkelő hűvösébe. Ez volt első találkozásunk. Fogalma sem volt, miért mentem, de azért a maga lebilincselő stílusával egy órán át forrasztotta számra a kikívánckozó kérest. Csak a búcsúzáskor húztam elő táskámból a verseket.

Ó, hát ezért jött? – olvastam le arcáról a csalódást. Visszaültünk, s ő figyelmesen elolvasta első zengéimet. Fiam, úgy látom, tud verselni – szólalt meg aztán szelíd hangján. Kiválasztotta a legjobbakat, azzal, hogy majd ő maga küldi el őket a Nemzeti Újságnak, Életnek, Képes Krónikának és a Vigiliának. De – nézett rám örökkön csodálkozó őszemével (és ez a „de” egy pillanatra belém fojtotta a lélegzetet) – ezzel a névvel, hogy Makkó Lajos, magából sose lesz híres költő, vagy csak nagyon nehezen. Kicsit elcsodálkoztam, hiszen ő is Lajos volt, igaz, hogy Harsányi. Azt ajánlotta, válasszak új, költőibb nevet. Beleegyeztem, de gondolkodási időt kértem. Hazafelé menet szüleim lakására, épp a Szent László elemi fiúiskola előtt, ahova valamikor jártam, villámfényként hasított agyamba egy név: Tűz Tamás! Másnap fölmentem hozzá az új névvel. Akkor már neki is megvolt az ötlete: Hold Ábel. Megdermedtem. Hold? És még hozzá: Ábel? Leolvasta arcomról a megdöbbenést s azt javasolta, bízzuk a szerencsére a dolgot. Előhozta cilinderét s beletettük a két nevet. A húzást is rám bízta. Szerencsém volt. Így lettem Tűz Tamás. Amikor ezt a történetet egy Rómában végzett, tudós pap barátom meghallotta, így szólt: Miért éppen Tűz Tamás? Miért nem Víz Vazul?

A versek hamarosan megjelentek a fővárosi katolikus lapokban. A Vigilia 1940 elején közölte „Ének a furcsa narancsról” című versemet, amit aztán a Vigadóban egy katolikus nagygyűlésen Timár József el is szavalt. Meghívtak a Vigilia szerkesztőségi összejöveteleire, s az első alkalommal Végh György, a lap „mindenese” várt a Centrál kávéház bejáratánál, vezetett be a szerkesztők törzsasztalához s magyarázta el, kik ülnek a többi asztaloknál: Az ott Schöpflin, amott meg Zelk, emitt balra Gogolák... – suttogta fülembe a beavatottak fölényével. Végh egy irodalombarát székely szücsmesternél lakott a Rákóczi úton. Volt úgy, hogy nekem is szállást adtak éjszakára, ha már nem tudtam kijutni zuglói vagy angyalföldi rokonaimhoz. Aztán persze ő is megjelent nálam vidéken s élvezte a falusi élet szépségeit.

Nemcsak a Centrálban jöttünk össze, hanem különösen mi, fiatalok, kedveltük a Károlyi-kert közelében lévő Darling cukrászdát, vagy leszálltunk a Sörkatakomba mélyére, hogy végül a Keleti Pályaudvar restijében kössünk ki, honnét éjfélkor indult vonatom, hogy visszavigyen a Vértések tiszta levegőjébe. Az életet nem is említve, népes társaság vett körül, hangos és vidám irodalmi vitákban fölhevült, máskor meg költői álmokban elmerült arcok, melyek már mind az örökkévalóság csöndjében folytatják röppályájukat: Birkás Endre, Kosztolányi Ádám, Devecseri Gábor, Gerézi Rabán, Urbán Ernő, Darázs Endre, Pilinszky János s maga Auguste Corbeille (Végh György) is átköltözött a halhatatlanságba.

1941 nyarán behívtak tábori lelkészi tanfolyamra. Két hónapot töltöttem Pécsen, a „Zrínyi”-ben, karpaszományos honvédként csuklógyakorlatoztam társaimmal a hadapródiskola gyepén, előadásokat hallgattunk, szabadidőnkben libickoltunk az uszoda vizében. Én közben elvonultam a park árnyas fái alá és természetesen verseket írtam. Ezeket elküldtem a Vigiliának, ahol rövidesen meg is jelentek. A pécsi írók valahogy megtudták, hogy ott vagyok, bejöttek értem s elvittek maguk közé. Kellemes órákat töltöttem Várkonyi Nándor baráti körében. Egy évre rá megtartottam székfoglalómat a Janus Pannonius Társaságban. Kodolányi János és Veres Péter között ültem az előadáasztalnál.

1943 decemberében behívtak tábori lelkésznek, karácsonyra már kint is voltam az ezreddel együtt a keleti fronton, a Pripjet-mocsarakban. 1944 őszén kerültem hadifogságba a Duna–Tisza közén. Három esztendő tölthöttem egy Moszkvától messze északra fekvő táborban. Közben odahaza holt híreimet költötték. Végh György elsíratott az Új Időkben, Bóka László pedig bevett a Magyar Mártír Írók Antológiájába, ahol verseim elé Rónay György írta a bevezető sorokat. Amikor 1947-ben hazaérkeztem, kölcsönösen elnézést kértünk egymástól: ő, hogy tévedett, én pedig, hogy meghazudtoltam.

Ekkor már Sík Sándor volt a szerkesztő. A havi összejöveteleken ő ült a főhelyen s csendesesen, bölcsen osztogatta tanácsait, főképp a fiataloknak. Néha kitért élményeire is, többek között József Attilával való találkozásaira, éjszakába nyúló sétáikra, vitáikra. Több neves író, költőt, tudóst ismertem meg, pl. Eckhardt Sándort, Németh Antalt, Passuth Lászlót, Jékely Zoltánt, Toldalagi Pált, Thurzó Gábort stb.

Rónay György, bár három évvel idősebb volt nálam, barátságába fogadott. Beült velem egy-egy kávézóba, bemutatott íróbarátainak. Így ismertem meg például Ignác Rózsát, aki jóval később, Kaliforniában is meglátogatott. Rónay meghívott rózsadombi lakásukra, ahol felesége, Nelli, páratlan kedvességgel mint családtagot fogadott. Fiuk, Laci, akkor még serdülőkorban volt. Rónay nemcsak baráti szemmel, de a tőle megszokott kritikusi éleslátással is figyelte költészetemet. Néha kisebb változtatásokat javasolt egy-egy versemben, amiért mindig hálás voltam. 1953-ban Harsányi Lajos hetvenedik születésnapjára tőlem kért méltatást, ami meg is jelent a Vigiliában. 1956 őszén Harsányi súlyos betegen feküdt egy budai kórházban. Meglátogattam. Egész kis költői találkozó volt betegágyánál. Ott volt Mécs László, Kocsis László és Ósz Iván.

Aztán egy időre megszakadt kapcsolatom a Vigiliával, míg 1970-ben véletlenül összefutottam Rómában az Új Ember szerkesztőjével, s ő biztatott, hogy küldjek kéziratokat mindkét lapnak. Azóta sok-sok versemet közölték, s talán ez a rövid emlékezés az ötvenéves Vigiliára és életem, írói múltam öt évtizedére is napvilágot lát majd a jubiláló folyóiratban.

Mint ilyenkor mondani szokták: Ad multos annos!